

Vzhledem k tomu, že sborník STUDIA SLAVICA vychází střídavě v Ostravě a v Opolí, má poněkud rozdílnou technickou úpravu i úroveň. Všechny příspěvky v čísle 1 a 2 jsou opatřeny resumé v některém ze světových jazyků, bibliografií, příp. poznámkami. Číslo 3 je v tomto ohledu méně důsledné, nemá jednotnou počítačovou sazbu a jinojazyčné shrnutí obsahu není u článků závazné. Doufejme, že tyto redakční nedostatky budou časem odstraněny ku prospěchu jinak velmi zdařilého díla. Všechna tři čísla sborníku jsou totiž pro současnou slavistiku velkým přínosem, zejména pro tzv. slavistiku aplikovanou, která za tradiční slavistikou akademickou svou odborností nijak nezaostává, navíc pak reaguje na aktuální potřeby jazykovědy, prověřuje některá dosavadní stanoviska a je více propojena s řečovou praxí.

Irena Bogoczová

Рылов А. С.: Футбольная терминология. Словарь-справочник. Нижний Новгород, 1997, 126 с.

V souvislosti s konáním konference „Актуальные проблемы стилистики и терминоведения“, pořádané v roce 1997 katedrami ruského jazyka a obecné jazykovědy při příležitosti 80. výročí narození prof. B. N. Golovina, byl vydán úzce specializovaný informační slovníček, zahrnující nejnovější terminologii používanou ve sportovní sféře se zaměřením na kopanou. Publikaci lze zařadit do oblasti populárně-vědeckých příruček, recenzovali ji vedoucí katedry ruského jazyka prof. M. A. Gračev a A. V. Martynov (rozhodčí a odb. asistent katedry sportovních her). Podle anotace je příručka určena studentům tělesné výchovy, sportovním komentátorům a všem milovníkům kopané; obsahuje předmluvu, stručně pojednává o principech, na základě kterých byl slovníček sestaven. Je připojen seznam použité literatury, představující různé nejnovější publikace sportovně metodického charakteru (učebnice, pravidla, techniku hry apod.). Mnoho materiálu čerpá z odborných sportovních časopisů z let 1994–1997. Pracuje s výkladovými slovníky, etymologickým slovníkem, slovníkem cizích slov a encyklopedickým slovníkem tělesné výchovy a sportu.

Příručka vychází v roce, kdy ruská kopaná oslavuje 100. výročí. V současnosti, kdy kopaná přestala být amatérským sportem a stala se sportem profesionálním, je nezbytné, aby terminologii ovládali nejen hráči kopané, ale aby byla srozumitelná i lidem jiných profesí. A. Rylov podotýká, že se podobná terminologie objevuje i ve výkladových slovnících, rovněž tak v časopisech se sportovní tematikou, učebnicích, byla zpracovávána při různých příležitostech, např. před olympijskými hrami v Moskvě v r. 1980. Podle autorova názoru se úzce specializovaná terminologie mnohdy vyvíjela na základě běžně používaných ruských lexémů, např. *бить, коридор, мяч, судья*; význam těchto slov byl příliš zdůrazňován na úkor úzce specializovaných terminologických spojení.

Při zpracování slovníkových hesel je patrné, že se autor opírá o synonymii, neboť současně s mnohými ruskými výrazy jsou často používány (nebo jimi nahrazovány) přejaté výrazy především z angličtiny, ale i francouzštiny apod., např. *центральный защитник – стоппер, угловой удар – корнер, система проведения соревнований – дивизион – лига* aj. Ve slovníku jsou vysvětlovány i případy homonymické povahy (*стенка, зона, форма, стойка*), není opomíjen výskyt polysémických lexémů, představujících terminologické zvláštnosti (*атака, защита, брешь*). Uvádí rovněž příklady nejednotného výkladu pojmů (*прессинг – форчекинг, приём мяча – остановка мяча*), které přímo vybízejí k důkladnému zpracování uvedené sportovní terminologie. Proto lze považovat publikaci za jeden z prvních pokusů o uspořádání a systematický výklad současné fotbalové terminologie. Ve snaze o všestranné zpracování přibližně 350 hesel není opomíjena jejich písemná podoba (*фэйр-плей* a *фэйр плей*) i výskyt nejednotnosti a kolísání ve výslovnosti /přřzvuku/ (*либеро* a *либéro*).

Slovníková hesla jsou zpracována v abecedním řazení a sestávají ze tří částí: záhlaví, stručného výkladu významu a ilustračního materiálu. Záhlaví je uváděno velkým písmem, další heslové odstavce pak malým písmem. Jestliže se synonymické výrazy nebo varianty uvedeného termínu neobjevují jako samostatná hesla, nacházejí se v kulatých závorkách za záhlavím. Např. ПЛОЩАДЬ ВОРОТ (вратарская площадка), РОЗЫГРЫШ МЯЧА (розыгрыш комбинации), СИСТЕМА ИГРЫ (игровая система, тактическая схема, схема игры).

V případě hovorového charakteru synonymického výrazu, je toto uvedeno v poznámce, např.: ПОЛЕ (разг. поляна), ОСНОВНОЙ СОСТАВ (разг. основа).

Jestliže je v záhlaví slovo cizího původu, pak je v hranatých závorkách uveden jazyk, ze kterého bylo slovo přejato do ruštiny, jeho přepis latinkou a doslovný překlad přejatého slova, např. ГОЛКИПЕР [англ. goal-keeper хранитель, сторож ворот]. To же, что в р а т а р ь . Pak již následuje jeden nebo více příkladů v souvislém textu, prezentujícím daný terminologický význam. Nakonec v závorce autor uvádí zdroj informace (např. název a datum vysílání televizního pořadu).

Více než jeden příklad v kontextu se objevuje především z důvodu názornějšího vykreslení daného pojmu, neboť se může jednat o termín mající širší význam. Např. ДЕРБИ [англ. derby] между командами, которые являются непримиримыми соперниками; обычно это команды, представляющие один город, регион или же относящая к разным религиозным общинам (в Шотландии, например). „Бавария потеряла два очка в мюнхенском дерби, но вышла в одиночные лидеры после поражения „Штутгарта“ от команды Савичева и Писарева. („СЭ“ Ном. 204, 5.11.96 „Клуб Писарева делает лидером „Баварию“); В атлантическом дерби, как и в средиземноморском, перевес был на стороне хозяев поля („СЭ“ ном. 195, 22.10.96. Чемпионат Франции, „Нант“ – „Бордо“).

Jestliže lze od termínu popsaného v heslovém odstavci utvořit terminologická spojení, jejichž význam je možné snadno odvodit od významu jednotlivých komponentů, pak se ve slovníčku nevytváří zvláštní heslové odstavce a objevuje se pouze odkaz na výchozí termín. Rovněž tak se jako součást heslového odstavce vyskytuje (i když o jedi-

něle v porovnání s předchozím) označení používané ve slovnících pro frazeologická spojení (♦) s uvedením slovesných frazeologických spojení k danému termínu, např. v hesle ЗАМЕНА ♦ выйти на замену.

Součástí hesla je používání zkratkových slov – pro označení původu přejatých slov (zde dominuje angličtina), pro určení slovesného vidu, ale vyskytují se i zkratky používané v oblasti sportovní terminologie ЧМ (чемпионат мира), ЧЕ (чемпионат Европы), СЭ (Спорт-экспресс /Российская ежедневная газета/) aj.

Pro ilustraci uvádíme příklad slovníkového hesla – běžně používaný výraz „ЗАЩИТА“, ke kterému se v dalších odstavcích uvádějí slovní spojení, doplněná názornými příklady v kratším kontextu:

ЗАЩИТА 1. Разновидность тактических действий: совокупность мер, направленных игроками на то, чтобы сохранить ворота своей команды в неприкосновенности, оградить их от атак соперников; то же, что оборона (в 1-м знач.)
<пříklad >

Зонная защита (зонный метод, зонный принцип защиты) <....>

Персональная защита <....>

Смешанная защита <....>

Závěrem lze konstatovat, že ačkoliv se jedná o příručku zahrnující slovní zásobu s velice úzkou sportovní tematikou, je třeba kladně ocenit snahu o utřídění, o všestranný výklad jednotlivých hesel, ujasnění významů a především zařazení a výklad mnohých přejatých a v současné době již internacionálních výrazů (často synonymických k ruským ekvivalentům). Slovníček pravděpodobně nepředstavuje vyčerpávající přehled terminologie v dané sféře, ale poskytuje dostatečnou představu o aktuálních výrazech a spojeních, se kterými přicházejí do styku nejen odborníci, ale celá veřejnost.

Jiřina Svobodová

Grochowski, M.: Słownik polskich przekleństw i wulgaryzmów. Wydawnictwo Naukowe PWN, Varšava 1996, 185 s.

V knižnici Słowniki Języka Polskiego vyšla práce, která se odborně zabývá vulgarismy v dnešní polštině. Po roce 1989 v Polsku, stejně jako v jiných zemích, kde po desetiletí vládli komunisté, začaly vycházet nejčastěji anonymní slovníky vulgarismů, které měly s lingvistikou málo společného. Vyhovovaly spíše potřebě určitých kruhů veřejnosti vidět vytištěné velké množství obscénních a vulgárních výrazů, které byly součástí každodenního slovního projevu velké části populace, nesměly se však dlouho objevit v tištěných textech a už vůbec nemohly být předmětem pozornosti lexikografů.

Grochowski abecedně uspořádal nejužívanější polské vulgarismy a často je doprovodil citáty z různých literárních děl (mj. z polského překladu Hrabalových „Tanečních